

Aan de voorzitter en de leden van de CVIN

Kenmerk : 99G000023

's-Gravenhage, 29 januari 1999

1. Inleiding

Op de agenda van de vergadering van het CVIN van 3 februari a.s. staat de bespreking van de ontwerp-nota van wijziging van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten geagendeerd. De ontwerp-nota van Wijziging is in het verband van het overleg van de Adviesgroep 7C opgesteld. Hoewel het ministerie van V&W niet in dat verband participeert, zijn de (technische) aanpassingen van de Telecommunicatiewet aan ambtelijk V&W (DGTP) voorgelegd en geaccordeerd. In de nota van wijziging zijn eerdere besluiten van het CVIN en de MICIV verwerkt. In dat verband wordt gewezen op onder meer de aanpassing van de taakartikelen van de AIVD en de MIVD (introdactie van het begrip nationale veiligheid; bij de AIVD wat de d-taak betreft voorts de toevoeging van "vitale economische belangen van Nederland"), de notificatieverplichting en de invoering van beroep in eerste en enige instantie bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State waar het gaat om besluiten op verzoeken om inzage. Daarnaast is in een aantal andere wijzigingen voorzien. Deels zijn deze technisch van aard, deels inhoudelijk.

Ten aanzien van enkele inhoudelijke wijzigingen is het wenselijk om daarbij in het CVIN nadrukkelijk stil te staan en terzake een standpunt te bepalen. Het betreft hier in het bijzonder:

- a. de vraag of in de Wiv een regeling dient te worden opgenomen terzake van het opnemen van inkomende telefoongesprekken bij de diensten alsmede andersoortige gesprekken tussen ambtenaren van de diensten met derden;
- b. de aanpassingen in de regeling terzake van o.m. de benoeming van de leden van de commissie van toezicht .

Tot slot dient in het CVIN de vraag beantwoord te worden of de voorliggende ontwerp-nota van wijziging - mede gelet op de inhoud - voor advies moet worden voorgelegd aan de Raad van State.

2. Het opnemen van inkomende telefoongesprekken c.a.

Van de zijde van het ministerie van BZK is in het 7C-overleg het voorstel gedaan om in de nieuwe Wiv een regeling op te nemen met betrekking tot (a) het opnemen van telefoongesprekken die bij de diensten binnenkomen op voor het publiek opengestelde telefoonnummers en (b) het opnemen van gesprekken tussen ambtenaren en derden die plaatsvinden op terreinen in gebruik van de diensten. In de bij deze nota gevoegde bijlage is een voorstel voor een dergelijke regeling (artikel 16a) alsmede een toelichting daarop gevoegd, waar korthedshalve naar verwezen wordt.

In het 7C-overleg is besloten aan het CVIN expliciet de vraag voor te leggen of in de nieuwe Wiv een dergelijke regeling dient te worden opgenomen of (vooralsnog) niet. Daaraan liggen de volgende overwegingen ten grondslag.

De problematiek van het opnemen van (inkomende) telefoongesprekken speelt niet alleen bij de diensten (i.h.b. de BVD), maar is bij vele overheidsinstanties aan de orde. Gewezen wordt op het opnemen van inkomende gesprekken bij het alarmnummer 1-1-2, maar ook bijvoorbeeld bij de politie en bij diverse departementen komt het voor dat telefoongesprekken worden opgenomen. Weliswaar is voor alarmnummer 1-1-2 thans - in de Telecommunicatiewet - in een wettelijke regeling voorzien, maar voor de andere situaties ontbreekt een dergelijke wettelijke regeling. Over het antwoord op de vraag of een dergelijke wettelijke regeling niet alleen wenselijk maar ook noodzakelijk is wordt verschillend gedacht. In de gevallen dat de relatie overheid - burger in het geding is, lijkt een dergelijke regeling - mede gelet op het bepaalde in artikel 10 Grondwet (recht op bescherming van de persoonlijke levenssfeer) - aangewezen. De vraag is echter of reeds nu in de nieuwe Wiv een regeling moet worden opgenomen, of dat de problematiek eerst in brede zin moet worden onderzocht. Het opnemen van een artikel zoals door BZK is voorgesteld kan er namelijk toe leiden dat er een discussie ontstaat over hoe een en ander wettelijk geregeld is met betrekking tot andere situaties waarin - over het algemeen voor intern-organisatorische c.q. beveiligingsredenen - telefoongesprekken en andere gesprekken worden opgenomen. Deze discussie moet weliswaar niet uit de weg worden gegaan, maar kan zinvoller worden gevoerd als een onderzoek, zoals hiervoor gesteld, heeft plaatsgevonden.

Hoe ware hiermee verder te gaan? Er is een aantal modaliteiten:

- a. opneming van de voorgestelde regeling in de Wiv(via aanvulling van de nota van wijziging daarmee - artikel 16a);
- b. een dergelijke regeling nog niet in de nieuwe Wiv op te nemen, maar eerst een onderzoek doen naar de problematiek in brede zin waarbij ook de wenselijkheid c.q. noodzakelijkheid van een wettelijke regeling wordt bezien;
- c. opneming van de voorgestelde regeling in de nieuwe Wiv waarbij - in de toelichting daarop - wordt aangekondigd dat een onderzoek als aangegeven onder 2 wordt opgestart.

Vraagpunt: welke modaliteit heeft naar het oordeel van het CVIN de voorkeur?

3. De commissie van toezicht

Ter uitwerking van de eerdere besluitvorming in CVIN en MICIV zijn in de ontwerp-nota van wijziging voorstellen geformuleerd die moeten leiden tot een grotere rol van de Tweede Kamer bij de benoeming van de leden van de commissie van toezicht, alsmede tot een versterking van de onafhankelijke positie van die commissie. Zo wordt voorgesteld de Tweede Kamer per vacature het recht te geven een voordracht van drie personen te doen; ten behoeve van die voordracht doet het driemanschap, bestaande uit de vice-president van de Raad van State, de Nationale ombudsman en de president van de Hoge Raad een aanbeveling van tenminste drie personen; de uiteindelijke benoeming (en keuze van de voor te dragen persoon) blijft echter in handen van de Kroon op voordracht van MP, Minister van BZK en Minister van Defensie gezamenlijk.

Daarnaast wordt voorgesteld de commissie van toezicht het (zelfstandig) bestuursorgaan-karakter te ontnemen, door opnemen van de commissie in artikel 1:1, tweede lid, van de Awb. Tot slot wordt vastgelegd dat de beide kamers der Staten-Generaal het recht krijgen een verzoek te richten aan de commissie van toezicht om een bepaald onderzoek in te stellen. De commissie is overigens niet verplicht daaraan gehoor te geven; deze heeft met andere woorden een discretionaire bevoegdheid ter zake. Overigens wordt opgemerkt dat het formaliseren van het recht van de beide kamers om aan de commissie van toezicht bepaalde verzoeken te richten nog niet betekent dat daarmee de controlemogelijkheden voor de beide kamers (althans plenair) effectief worden vergroot. De toezichtsrapportages van de commissie van toezicht zijn immers altijd geheim/vertrouwelijk en worden door de verantwoordelijke minister aan de commissie Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten van de Tweede Kamer gezonden. De voorgestelde wijziging kan echter aan betekenis winnen - zeker waar het gaat om effectieve controle door het parlement - indien met betrekking tot de toezichtsrapportages eenzelfde regime zou worden geïntroduceerd als is voorgesteld met betrekking tot het jaarverslag van de commissie. De commissie brengt een openbaar verslag uit aan de beide kamers der Staten-Generaal; daarnaast kan zij een geheim jaarverslag uitbrengen aan de commissie I&V. Denkbaar is een vergelijkbaar regime te introduceren met betrekking tot de toezichtsrapportages. Voorgesteld wordt echter deze optie nog niet voor te stellen, maar even "in de achterzak" te houden.

Beslispunt: het CVIN stemt in met de voorgestelde wijzigingen ten aanzien van de commissie van toezicht.

4. Advies Raad van State

Tot slot moet de vraag onder ogen worden gezien of de ontwerp-nota van wijziging voor advies moet worden voorgelegd aan de Raad van State.

De nota van wijziging behelst (inmiddels) vele wijzigingen van het wetsvoorstel. Op zich is dat geen reden om een nota van wijziging voor advies voor te leggen aan de Raad van State. De mate van ingrijpendheid van de voorgestelde wijzigingen is immers bepalend, Als "ingrijpend" zouden kunnen worden gekarakteriseerd de aanpassing van de taakartikelen, de invoering van een notificatieverplichting, de beperking van het beroep inzake inzagebesluiten tot één instantie, de aanvulling van de regeling met betrekking tot bijzondere bevoegdheden

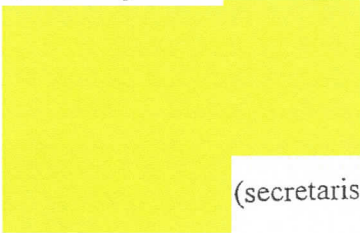
op het vlak van de interceptie van HF-radioverkeer en het zogeheten "searchen". Daarnaast kunnen bij de beantwoording van deze vraag ook politiek-tactische redenen een rol spelen.

Er is een aantal argumenten vóór en tegen voorlegging aan de Raad van State.

Vóór voorleggen aan de RvSt pleit tot op zekere hoogte de ingrijpendheid van de wijzigingen ten aanzien van de hiervoor vermelde onderwerpen, waarbij met name het voorstel tot beperking van het beroep tegen inzagebesluiten tot één instantie, in casu de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, van belang is. Deze wijziging raakt immers aan de positie van de Raad als zodanig. De aanpassing van de taakartikelen aan het begrip "nationale veiligheid" mag misschien ingrijpend lijken, maar nu de RvSt de introductie van het begrip nationale veiligheid in het tweede lezingsvoorstel voor herziening van artikel 12 Grondwet van een blanco advies heeft voorzien, mag worden aangenomen dat op dit punt geen problemen meer ontstaan. In de daaraan voorafgaande parlementaire discussie is immers al aangekondigd dat het begrip nationale veiligheid gevolgen zou hebben voor de taakomschrijving van de diensten. Wat de introductie van de notificatieverplichting betreft wordt erop gewezen dat in zekere zin daarmee alsnog uitvoering wordt gegeven aan het advies dat de RvSt indertijd over het voorstel voor een nieuwe Wiv heeft uitgebracht. Daar passen echter enkele kanttekeningen bij. Allereerst is de voorgestelde notificatieverplichting beperkt tot die bijzondere bevoegdheden die leiden tot inbreuken op het huisrecht, het brief-, telefoon- en telegraafgeheim. Andere bijzondere bevoegdheden - zoals volgen en observeren, opvragen van abonneegegevens bij telecomaandieners - worden niet genotificeerd. De vraag is dan ook of de RvSt de voorgestelde regeling toereikend acht. Dit houdt een risico in (een argument tegen derhalve), maar biedt (bij een positief advies) ook kansen. Eigenlijk is het risico dat de RvSt de notificatieverplichting zoals voorgesteld ontoereikend acht het enige echte argument tegen voorlegging. Indien dit risico wordt gerealiseerd dient immers een goed alternatief voorhanden te zijn. Dat alternatief is in ieder geval niet de introductie van een notificatieverplichting met betrekking tot alle bevoegdheden.

Tot slot wordt opgemerkt dat een argument voor voorlegging aan de RvSt gelegen is in het feit dat een deel van de voorstellen tot wijziging - bijvoorbeeld in de sfeer van de interceptie van telecommunicatieverkeer - raken aan grondwettelijke en verdragsrechtelijke grondrechten.

Vraagpunt: dient de ontwerp-nota van wijziging voor advies aan de Raad van State te worden gezonden?

(secretaris Adviesgroep 7C)

Bijlage (vergadering CVIN d.d. 3/2/1999)

Het opnemen van telefoongesprekken en andere gesprekken vanwege intern-organisatorische c.q. beveiligingsredenen

Artikel 16a

1. De diensten zijn bevoegd tot het met een technisch hulpmiddel opnemen van gesprekken die:
  - a. binnenkomen op door de dienst voor het publiek opengestelde telefoonnummers;
  - b. plaatsvinden op terreinen in gebruik van de dienst tussen ambtenaren van de dienst, voor zover deze daarvan op de hoogte zijn gesteld, en derden.
2. De opgenomen gesprekken mogen voor een periode van ten hoogste een maand worden bewaard. Bij het opnemen worden de datum en het tijdstip van het gesprek geregistreerd.

Toelichting

Voorgesteld wordt het wetsvoorstel aan te vullen met een nieuw artikel (16a), waarbij aan de diensten de bevoegdheid wordt toegekend om bepaalde soorten gesprekken die met ambtenaren van de dienst worden gevoerd, op te nemen. Het betreft hier allereerst gesprekken die binnenkomen op door een dienst voor het publiek opengestelde telefoonnummers. Voorts om gesprekken die plaatsvinden op terreinen in gebruik van de dienst tussen ambtenaren van de dienst en derden.

De wenselijkheid om over deze bevoegdheid te kunnen beschikken stoelt op een aantal overwegingen, die onder meer samenhangen met de aan de hoofden van de diensten opgedragen zorgplichten, zoals geformuleerd in de artikelen 15 en 16 van het wetsvoorstel. Het gaat nadrukkelijk niet om de introductie van een nieuwe bijzondere bevoegdheid, maar om een maatregel van intern-organisatorische aard, die echter gelet op het feit dat deze raakt aan de relatie overheid - burger een adequate wettelijke grondslag behoeft.

Voor zover het gaat om het opnemen van gesprekken die binnenkomen op voor het publiek opengestelde telefoonnummers, is het wenselijk te beschikken over de mogelijkheid om gesprekken te kunnen reconstrueren (bijvoorbeeld in geval van bormeldingen, melding van voorgenomen acties tegen gezagsdragers enz.) en waar mogelijk - onder meer via de toepassing van spraakherkenningstechnieken - de identiteit van de opbeller te achterhalen. Voorts wordt bijvoorbeeld door het opnemen van de hier bedoelde telefoongesprekken het (beter) mogelijk om een correcte afdoening naar aanleiding van een melding te bevorderen of (achteraf) te controleren.

De wens om bepaalde gesprekken tussen ambtenaren van de diensten en derden op te kunnen nemen, komt deels overeen met de overwegingen die hiervoor zijn genoemd ten aanzien van het opnemen van telefoongesprekken, maar voorts vloeit deze ook voort uit de wens adequate maatregelen te kunnen treffen ter bescherming van de persoonlijke veiligheid van ambtenaren van de diensten indien het vermoeden bestaat dat (de integriteit van) de desbetreffende

ambtenaar in gevaar kan komen (bijvoorbeeld door mishandeling, bedreiging of door achteraf te worden beschuldigd van leugens of het aannemen van steekpenningen).

Wat het opnemen van gesprekken als bedoeld in artikel 16a, eerste lid, onder b, betreft, wordt met nadruk gesteld dat het hier uitsluitend gaat om gesprekken die plaatsvinden op terreinen (waaronder gebouwen) die in gebruik zijn van de dienst; daarbij moet men in het bijzonder denken aan door de dienst gebruikte kantoorruimten.

In alle gevallen waarbij de bevoegdheid als bedoeld in artikel 16a wordt uitgeoefend, zal het de ambtenaar van de dienst vooraf kenbaar zijn dat het gesprek dat hij met derden voert, met een technisch hulpmiddel wordt opgenomen. Voor de desbetreffende derden ligt dit deels anders. Voor zover deze via een door de dienst voor het publiek opengesteld telefoonnummer contact zoeken met een ambtenaar van de dienst vloeit deze kenbaarheid voort uit de voorgestelde regeling (artikel 16a, eerste lid, onderdeel a). In het geval, bedoeld in artikel 16a, eerste lid, onderdeel b, behoeft het voor de betreffende derde niet kenbaar te zijn dat een gesprek dat hij met een ambtenaar van de dienst voert wordt opgenomen. Er kunnen zich immers omstandigheden voordoen, waarbij het niet wenselijk is de betrokken derde daarvan op de hoogte te stellen; te denken valt aan situaties waarbij het vermoeden bestaat dat de persoonlijke veiligheid en integriteit van de betrokken ambtenaar in gevaar kan komen (mishandeling, bedreiging of door achteraf te worden beschuldigd van leugens).

In artikel 16a, tweede lid, is ten slotte bepaald dat de opgenomen gesprekken voor een periode van ten hoogste een maand mogen worden bewaard. Bij het opnemen van een gesprek dient de datum en het tijdstip van het gesprek te worden geregistreerd. Deze regeling staat er overigens niet aan in de weg, dat bepaalde gesprekken wel kunnen worden bewaard, indien dat noodzakelijk is met het oog op een goede taakuitvoering door de diensten.

De voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal
Binnenhof 1a
Den Haag

1401921/01

15 februari 1999

KJA

Voorstel van Wet op de
inlichtingen- en
veiligheidsdiensten (25 877) en
voorstel tot verandering in de
Grondwet van de bepalingen
over het binnentreden in
woningen (26 158)

Op 30 juli 1998 heeft de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken van Uw Kamer een uitgebreid verslag uitgebracht over het voorstel van Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (25 877). Een werkgroep onder voorzitterschap van de coördinator van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten is belast met de voorbereiding van de nota naar aanleiding van het verslag. Deze voorbereiding vergt meer tijd dan aanvankelijk was voorzien. Een aantal in het verslag gestelde vragen en gemaakte opmerkingen, maar ook de parlementaire behandeling van de voorstellen tot herziening van artikel 12 onderscheidenlijk 13 Grondwet (25 442 onderscheidenlijk 25 443), heeft in het kabinet tot de conclusie geleid dat ter zake van het wetsvoorstel met diverse wijzigingen dient te worden gekomen. Deze wijzigingen zijn deels technisch, deels inhoudelijk. Enkele (inhoudelijke) wijzigingen acht het kabinet echter van dien aard, dat advisering door de Raad van State wenselijk wordt geacht. Het betreft hier in het bijzonder een wijziging van het taakartikel van de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) onderscheidenlijk de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (MIVD) alsmede de invoering van een notificatieverplichting. Het (spoed)advies aan de Raad van State zal op korte termijn worden gevraagd. Het voorgaande betekent dat de aanbieder van de nota naar aanleiding van het verslag en de daarbij te voegen nota van wijziging aan Uw Kamer naar verwachting niet eerder dan eind maart/begin april zal kunnen plaatsvinden; een en ander is overigens mede afhankelijk van de tijd die de Raad van State nodig heeft voor het uitbrengen van zijn advies en de tijd die het kabinet vervolgens nodig heeft voor de besluitvorming die naar aanleiding van dat advies dient plaats te vinden.

Op 29 oktober 1998 heeft de vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van Uw Kamer een verslag uitgebracht over het voorstel tot verandering in de Grondwet van de bepalingen over het binnentreden in woningen (26

158). Mij is gebleken dat vele vragen en opmerkingen in dat verslag ten nauwste samenhangen met de inhoud van het voormelde voorstel van Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten en in het bijzonder met de wijzigingen in dat voorstel die aan de Raad van State worden voorgelegd. Tegen de achtergrond daarvan wil ik de beantwoording van het verslag ter zake van het hier bedoelde voorstel tot grondwetsherziening aanhouden tot het moment waarop ook de nota naar aanleiding van het verslag en de nota van wijziging bij dat wetsvoorstel aan u kunnen worden aangeboden. Ik vraag Uw begrip voor deze handelwijze.

DE MINISTER VAN BINNENLANDSE ZAKEN
EN KONINKRIJKSRELATIES,

A. Peper